

FINANTSINSPEKTSIOON

TÄIENDAVID MEETMED RAHAPESU TÕKESTAMISEKS KREDIIDI- JA FINANTSEERIMISASUTUSTES

1. Üldosa

- 1.1 Eestis on rahapesu tõkestamist käsitlevad õigusaktid sh. rahapesu tõkestamise seadus (edaspidi RPTS) välja töötatud lähtudes Euroopa Ühenduste Nõukogu direktiivist rahandussüsteemi rahapesu eesmärgil kasutamise vältimise kohta (91/308/EEC). Samuti on Eesti pädevad ametiasutused kinnitanud, et tulenevalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu direktiivi 2001/97/EC – ehk nn. teise rahapesu direktiivi - sätetest, täiendatakse 2002.a Eesti vastavaid rahapesu tõkestamist käsitlevaid õigusakte.
- 1.2 Lisaks nimetatud dokumentidele tuleb Eestis rahapesu tõkestamisel järgida ka ÜRO 1988.a narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastase konventsiooni (Viini konventsiooni) ja Euroopa Nõukogu 1990.a rahapesu ning kriminaaltulu avastamise, arestimise ja konfiskeerimise konventsiooni (Strasbourg'i konventsiooni) sätteid, mille ratifitseerimisseadused on vastu võtnud Riigikogu.
- 1.3 Karistused rahapesualaste süütegude eest on kehtestatud 06.06.2001.a vastu võetud karistusseadustiku §§ 394-396, mis rakendusseaduse kohaselt jõustub alates 01.09.2002.a.
- 1.4 Rahapesu tõkestamise eesmärgil 1989. aastal loodud FATF (*Financial Action Task Force on Money Laundering*) on põhiline rahapesu tõkestamise aspektidele keskenduv rahvusvaheline organisatsioon, mis suunab rahapesu vastu võitlemise rahvusvahelist poliitikat ja töötab välja metodoloogilisi soovitusi rahapesu vastaseks võitluseks. FATF koosneb 31 liikmesriigist ja regionaalsetest organisatsioonidest¹. FATF-i 40 soovitusi rahapesu tõkestamiseks moodustavad tähtsaima rahvusvahelise standardi, mille põhimõtted on sisse viidud FATF liikmesriikide ning ka regionaalsetesse organisatsioonidesse kuuluvate riikide sh. Eesti vastavatesse õigusaktidesse.
- 1.5 FATF-i ja temaga assotsieerunud organisatsioonide delegatsioonid kontrollivad soovitude kohaldamist erinevates riikides. Visiitide ja laekunud materjalide alusel hinnatakse riikide rahapesu tõkestamise poliitikate vastavust rahvusvaheliselt aktsepteeritud tavadele. Tulemuste põhjal liigitatakse riigid koostöövalmiduse järgi *co-operative* ja *non-cooperative countries and territories (NCCT)*. Kuigi FATF-i rahapesu tõkestamist reguleerivad dokumendid on soovitusliku iseloomuga, tuleb vastavalt 16.-17.10.2001 toimunud Euroopa

¹ FATF liikmesriigid ja liitunud organisatsioonid on toodud järgmisel web-i aadressil:
http://www1.oecd.org/fatf/Members_en.htm

Liidu (EL) majandus- ja rahandus- ning sise- ja justiitsministrite nõukogu kohtumisele rakendada FATF'i 40 soovitus täielikult lisaks EL riikidele ka EL kandidaatriikides.

- 1.6 Rahvusvaheliste Arvelduste Panga (BIS - *Bank for International Settlements*) Baseli Pangaj relevalve Komitee t otab välja standardeid ja juhendmaterjale, mis on suunatud stabiilsuse suurendamiseks rahandus- ja finantsvaldkonnas. 2001.a oktoobris ilmunud BIS-i dokument *Customer due diligence for banks*, sätestab muuhulgas *know your customer* ("tunne oma klienti") põhimõtted, mille rakendamist peetakse tänases rahandusega seotud valdkondades "heade tavade" hulka kuuluvaks.
- 1.7 Alljärgnevad soovitused tuginevad ülalmainitud õigusaktidele ja muudele avaldatud seisukohtadele ning on suunatud ühtse ja ühetaolise käitumise ja arusaamade kujundamiseks krediidi- ja finantseerimisasutuste (edaspidi - finantseerimisasutused) tegevuses, seoses rahapesu tõkestamist reguleerivate õigusaktide rakendamisega.
- 1.8 Käesolevas juhendis sätestatud regulatsioon annab soovitused juhtumiteks, millal isikusamasuse tuvastamise kohustus tuleneb RPTS-st. Muudel juhtumitel rakendatakse käesolevas juhendis sätestatud soovitusi lähtudes mõistlikkuse põhimõttest.
- 1.9 Sõltuvalt asjaoludest² tuleb isikusamasus tuvastada ka nendel isikutel või nende esindajatel, kes soovivad kasutada finantseerimisasutuse teenust ilma kontot avamata või muud kliendisuhete aluseks olevat lepingut sõlmimata.

2. osa Füüsilise isiku identifitseerimine suhete loomisel

- 2.1 Füüsilise isiku identifitseerimisel tuvastatakse isik riigiasutuse poolt väljaantud fotoga dokumendi alusel, kuhu on kantud vähemalt isiku nimi ja sünniaeg või isikukood. Nõuded isikut tõendavate dokumentide kohta on toodud RPTS   9 lg. 1. Vältida tuleks dokumente, mida on teadaolevalt kergem võltsida või osta.
- 2.2 Isikusamasuse tuvastamiseks esitatud dokumendi puhul hinnatakse:
 - dokumendi kehtivust vastavalt tema kasutusale ja kehtivust htaegadele;
 - isiku välist ja ealist vastavust dokumendis toodud isiku välimusega;
 - isikukoodi vastavust esitaja soole. Välisriigi füüsilistele isikutele antavate koodide osas tuleks konsulteerida saatkondade või muude p devate asutustega.
- 2.3 Isiku identifitseerimisel tehakse vastavalt RPTS   9 lg. 1 koopia identifitseerimise aluseks oleva dokumendi nendest lehekülgedest, mis sisaldavad identifitseerimiseks vajalikku informatsiooni (isikuandmeid või kandeid), ning registreeritakse RPTS   11 lg. 1 kohaselt järgmised isikuandmed:
 - füüsilise isiku nimi, isikukood ja/või sünniaeg;
 - isikusamasuse tuvastamisel kasutatud dokumendi liik, number, väljaandmise aeg, väljaandmise koht ja kehtivusaeg;

² Asjaolud, mis tingivad mitte kliendi isikusamasuse tuvastamise on näiteks isiku ebaharilik käitumine või soov sooritada tehinguid, mille asjaolud on ebaharilikud.

- isiku elu- või asukoht. Kui selle kohta ei ole andmeid isiku esitatud dokumentides, tuleb aadressi osas esitatud informatsiooni õigsust maakonna, linna, tänava, maja- ja korterinumbriga, küla, talu kohta esimesel võimalusel usaldusväärsetest allikatest kontrollida. Postkasti numbri, nõudmiseni aadressi või muude sarnaste andmete esitamine ei ole aktsepteeritav füüsilise isiku isikusamasuse tuvastamisel.
- 2.4 Kui kliendi kõiki isikuandmeid ei ole esitatud dokumentide alusel võimalik tuvastada, tuleb nõuda kliendilt nende esitamist. Puuduvate andmete või kahtluse korral esitatud andmetes toodud informatsiooni tõesuse suhtes võib finantseerimisasutus enne konto avamist omal initsiatiivil kontrollida esitatud andmete õigsust usaldusväärsetest allikatest. Kliendi tuvastamiseks vajalike andmeid ja viiteid tuleb kontrollida ainult originaaldokumentide, ametiasutuse vastavate tõendite jne. põhjal.
 - 2.5 Ainult erijuhtudel³ võib rahulduda dokumentide koopiade või vahendajate kaudu saabunud informatsiooniga. Sellisel juhul lisatakse vastav märge identifitseerimist kinnitavatele dokumentide koopiadele ning esimesel võimalusel kontrollitakse andmeid ja dokumente originaallikatest.
 - 2.6 Finantseerimisasutus ei tohi pidada anonüümseid või fiktiivsete nimedega kontosid.
 - 2.7 Kliendi tutvustamine finantseerimisasutuse juhtide või nende poolt aktsepteeritud isikute poolt võib aidata kaasa kliendi identifitseerimisele, kuid ei asenda eelpoolkäsitletud identifitseerimisprotseduure.
 - 2.8 Kliendi isiklik tundmine või tema avalik tuntus ei ole aluseks ülalkirjeldatud identifitseerimise protseduuri mittetäitmiseks. Isikusamasust tuleb kontrollida kõigil avaliku elu tegelastel (sh. riigijuhtidel, valitsuse liikmetel, poliitikutel ja nendega otseselt seotud isikutel, tuntud äri- ja kultuuriinimestel, jne.), kuna igasugune erandite tegemine võib ohustada tehingu pooleks olnud finantseerimisasutuse reputatsiooni.
 - 2.9 Samasuguseid identifitseerimise protseduure tuleb järgida ka siis, kui isik on alaealine. Niisugusel juhul tuleb kontrollida ka tema vanema(te) või hooldaja(te) isikuandmeid.
 - 2.10 Konto avamisel mitteresidendist füüsilisele isikule tuleb kohaldada vähemalt samaväärseid nõudmisi võrreldes residentidega.
 - 2.11 Lisaks isikusamasuse tuvastamisele tuleb konto avamisel välja selgitada kliendi tegevusprofiil. Selleks selgitatakse välja ja fikseeritakse kliendi peamised tegevusvaldkonnad ja võimalikud maksetavad. Oluline on ka teada kliendi äripartnereid või muid isikuid, kellele ja kellelt maksed võivad liikuda ja nende asukohta, kuna paljudes riikides on rahapesu tõkestamist käsitlev regulatsioon puudulik, mis võimaldab sealtkaudu liikuda ka ebaseaduslikul teel omandatud vahenditel.
 - 2.12 Kliendi identifitseerimine ei ole ühekordne toiming, vaid muudatuste jälgimine nii tema isikuandmete kui tegevusprofiili osas peab toimuma regulaarselt, mitte harvemini kui kord aastas.
 - 2.13 Isikusamasuse tuvastamise kohustuse mittetäitmise korral kohaldatakse rahalist karistust vastavalt karistusseadustiku § 395.
 - 2.14 Esindajad

³ Protseduurireeglitest erinev käitumine peab olema reguleeritud finantseerimisasutuse sisemiste tegevusjuhistega.

- 2.14.1 Finantseerimisasutus peab kindlaks tegema, kas isik tegutseb enda või teise isiku nimel ja/või arvel. Kui isik tegutseb teise isiku nimel ja/või arvel, peab finantseerimisasutus identifitseerima ka isiku, kelle nimel ja/või arvel tehinguid tehakse.
- 2.14.2 Esindajate, sh. advokaadi, notari, audiitori, raamatupidaja, maksunõustaja, kinnisvara-agendi, kaudu tehtavate toimingute puhul on oluline esmalt identifitseerida esindaja. Seejärel tuleb tuvastada esindatav, selgitada välja tema nimi, päritolu, elukoht ja sünniaeg ja/või isikukood.
- 2.14.3 Lisaks tuleb finantseerimisasutusel vastavalt RPTS § 10 välja selgitada ka kogu muu informatsioon, mida nad peavad niisuguse kliendisuhete sõlmimiseks ja säilitamiseks vajalikuks.
- 2.14.4 Juhul kui kliendisuhet loob esindaja, tuleb temalt lisaks muudele identifitseerimiseks vajalikele andmetele ja dokumentidele saada kinnitus, et ta ei tegutse enda huvides vaid täidab oma ametist tulenevaid ülesandeid, mis tuginevad tema ja esindatava vahel sõlmitud lepingulistele suhetele. Täpsustada tuleb esindajale antud volituste ulatust (kas tegemist on pikemaajalise suhtega või ainult ühekordse tehinguga, näiteks konto avamise teenuse osutamisega).
- 2.14.5 Finantseerimisasutus peab jälgima esindajatele antud volituste tingimusi ning osutama teenuseid ainult lubatud esindusõiguste piires.
- 2.14.6 Esindaja peab oskama ammendavalt vastata küsimustele oma volitaja tegevuse ja tema kriminaalse tegevusega mitteseotuse kohta, lisaks peab esindaja suutma veenvalt kinnitada, et on oma volitaja isiku identifitseerinud ning teadlik ja veendunud tema varade legaalsest päritolust.
- 2.15 Seltsingud
- 2.15.1 Seltsingute⁴ identifitseerimisel tuleb eesmärgiks seada isikusamasuse tuvastamine kõigil seltsingu liikmetel või nende esindajatel samadel alustel, mis kehtivad füüsilistest isikutest klientide puhul.
- 2.15.2 Andmeid seltsingu liikmete ja nende esindajate kohta tuleb säilitada ning regulaarselt uuendada. Samas tuleb seltsingute, klubide jne. puhul välja selgitada ka nende tegevuse eesmärk ja kasutatavate vahendite päritolu.

3. osa Juriidilise isiku identifitseerimine suhete loomisel

- 3.1 Juriidiliste isikute identifitseerimisel tuleb välja selgitada andmed isiku õigusliku vormi, juhtide, kõigi esindajate, oluliste osanike, tegevuse eesmärkide ja tegevusprofiili ning kohustuste võtmise õiguste kohta.
- 3.2 Eraõiguslike juriidiliste isikute puhul tuleb esmalt veenduda nende õigusvõimes, saades kas riiklikust registrist või kliendilt endalt või mõlemalt tõendi (originaal) juriidilise isiku registreerimise ja tema õigusliku vormi kohta. Vastavalt nende õiguslikule vormile tuleb juriidilistel isikutel esitada riiklikus registris kinnitatud põhikiri, registri väljavõtte juhatuse liikmete kohta ja juhatuse otsus arve avamise ja selle kasutamise või muu finantsteenuse taotlemise üksikasjade kohta, samuti andmed tegevuse asukoha ja kontaktandmete kohta.

⁴ Võlaõigusseadus 7.osa § 580 jj.

Kõik juriidilise isiku esindamise kohta esitatavad dokumendid peavad olema vastavate ametiasutuste poolt väljastatud või kinnitatud kuni 30 päeva enne nende esitamist finantseerimisasutusele.

- 3.3 Avalik-õiguslike juriidiliste isikute ja rahvusvaheliste organisatsioonide puhul tuleb välja selgitada nende tegevuse aluseks olevad dokumendid ning nõuda asjasse puutuvate dokumentide esitamist. Vajadusel kontrollitakse dokumentides sisalduvaid andmeid, mis on vajalikud kliendisuhete loomiseks.
- 3.4 Kõik juriidilise isiku nimel ja arvel tegutsevad füüsilised isikud, kellel on õigus juriidilise isiku vahendite käsutamiseks, identifitseeritakse vastavalt RPTS § 9 ja käesoleva juhendi teises osas toodud nõuetele.
- 3.5 Kui juriidilise isiku vahendite käsutamise õigus on antud esindajale, siis tuleb selgitada esindaja volituste alused, ulatus ja kehtivusaeg.
- 3.6 Täiendavalt tuleb juriidilise isiku identifitseerimisel nõuda informatsiooni tema osanike või aktsionäride, partnerite ja muude isikute kohta, kellel on juriidilise isiku tegevuse üle kontroll või muu oluline mõju.
- 3.7 Mitteresidentidest juriidiliste isikute identifitseerimisel peavad krediidi- ja finantseerimisasutused täitma võimalikult suures ulatuses samu nõudeid, mis residentidest klientidegi puhul arvestades mitteresidentidest kliendi asukohariigist ja õiguslikust vormist tulenevaid iseärasusi.
- 3.8 Mitteresidentidest juriidilise isikute registreerimist ja esindaja volitusi kinnitavate dokumentide käsitlemisel tuleb kontrollida, kas dokumendid vastavad Eesti õigusaktides kehtestatud nõuetele.
- 3.9 Paljudes riikides (madala maksumääraga piirkonnad ja riigid) on kliendi identifitseerimise, dokumentide registreerimise, säilitamise standardid madalamad kui Eestis, mistõttu tuleb erilist tähelepanu pöörata niisugustes riikides registreeritud äriühingute dokumentide sisule ja nende esitamise viisile.
- 3.10 Juriidilise isiku esindajate volituste käsitlemisel tuleb kindlaks teha, kas esindaja tunneb oma klienti. Esindusõigusi kinnitav dokument ei tohi piirduda allkirja kinnitamisega, vaid seal peab olema fikseeritud, et isikule on selgitatud tema õigusi ja kohustusi (esindaja peab teadma tema poolt esindatava isiku tahteavalduste sisu ja eesmärgi, samuti peab ta oskama vastata muudele seonduvatele küsimustele).
- 3.11 Eriti tähelepanelikult tuleb suhtuda esitatud andmetesse ja dokumentidesse isikute puhul, kelle päritolumaa on kantud FATF-i poolt koostatud riikide nimekirja, mis ei anna piisavat omapoolset panust rahapesu tõkestamiseks (*non-cooperative countries and territories*)⁵ või Eesti Maksuameti poolt maksuvabaks ja madala maksumääraga territooriumiks kuulutatud riikide kohta⁶.
- 3.12 Kui esitatud andmetest ei piisa isiku või tema esindaja identifitseerimiseks, siis tuleb kindlasti dokumente ja informatsiooni juurde küsida ja andmeid kontrollida usaldusväärsete allikate⁷ abil. Andmete kontrollimiseks tuleb konsulteerida ka finantseerimisasutusega

⁵ Vastavate riikide nimekiri on toodud järgmisel web-i aadressil: <http://www1.oecd.org/fatf>

⁶ Maksuvabad ja madala maksumääraga territooriumid: http://www.ma.ee/maksud/vleping/must_nim.shtml.

⁷ nt. riiklikud registrid, järelevalveasutused ja krediidiasutused, EV välisesindused, välisriikide esindused Eestis.

samasse gruppi kuuluvate äriühingutega, kellel võib olla täiendavat informatsiooni kliendi või tema tehingupartnerite tegevuse kohta. Alles pärast isiku täielikku identifitseerimist võib talle teenuseid osutada.

3.13 Vahendajad

3.13.1 Vahendajaks saab olla isik, kellel lasub seaduslik kohustus enda klient identifitseerida. Kui vahendajaks on teise riigi finantseerimisasutus, mis osutab oma klientidele enda nimel väärtpaberite vahendusteenust, tuleb tähelepanu pöörata vastavas riigis kehtivatele finantsteenuste osutamist reguleerivatele õigusaktidele: kas ja kuidas on teenuse osutamine reguleeritud (nt. kas see on litsentseeritav tegevus? millised nõuded kehtivad kliendi identifitseerimisel?). Kui selgub, et kõnealuses riigis rakendatakse madalamaid kriteeriume kui Eestis, siis ei ole võimalik kliendile Eestis ilma täiendava identifitseerimiseta teenuseid osutada.

3.13.2 Vahendaja peab kinnitama, et on oma kliendi identifitseerinud ning veendunud tema varade legaalses päritolus. Vahendaja peab oskama ammendavalt vastata küsimustele oma kliendi tegevuse ja tema kriminaalse tegevusega mitteseotuse kohta.

3.14 Hoiulaekad, vahekontod

Hoiulaegaste ja ajutiste vahekontode kasutamisele ning muude taoliste toimingute tegemisele laieneb kliendi identifitseerimise üldine kohustus.

4. osa Suhete loomine ilma vahetu kontaktita

4.1 Krediidiasutuse suhted klientidega reguleeritakse krediidiasutuste seaduse (KrAS) § 89 lg. 2 kohaselt lihtkirjalike lepingutega, st. klient või tema esindaja peab kliendisuhete sõlmimisel isiklikult kohal olema, et lepingule alla kirjutada.

4.2 Erandjuhtumitel⁸ on finantseerimisasutustel võimalik kliendisuhet luua ka ilma vahetu kontaktita. Sellisel juhul tuleb postiga, elektrooniliselt või muude kanalite kaudu laekunud kliendi identifitseerimise andmete õigsuse kohta saada kirjalik kinnitus usaldusväärsetest allikatest.

4.3 Ilma vahetu kontaktita kliendisuhete loomisel peab olema tagatud kõigi kaasnevate ja hilisemate riskide hindamine.

5. osa Isiku identifitseerimine tehingute teostamisel

5.1 Juhul, kui üksiku tehingu summa või teineteisele järgnevate tehingute summa ületab õigusaktides või finantseerimisasutuse sisemistes tegevusjuhistes sätestatud piiri, tuleb isik või teda esindav isik identifitseerida.

5.2 Sõltumata tehingu suuruselt, iseloomust või tehingupartnerist, tuleb isik või tema esindaja tuvastada juhul, kui seotud isikute tegevus on ebaharilik või tehingu asjaolud on kahtlusttekitavad. Finantseerimisasutuse sisemised tegevusjuhised peavad sisaldama kahtlaste ja ebaharilike tehingute kirjeldusi.

⁸ Erandjuhtumite menetlemise kord peab olema reguleeritud finantseerimisasutuse sisemiste tegevusjuhistega.

- 5.3 Interneti, telefoni ja posti kaudu osutatavate finantsteenuste puhul tuleb hinnata kliendi käitumist vastavalt tema tegevuse profiilile ja maksetavadele analoogiliselt krediidi- või finantseerimisasutusega otsekontaktis oleva kliendiga.
- 5.4 Elektrooniliselt laekuvate maksejuhiste töötlemisel tuleb rakendada kontrollisüsteeme, mis võimaldaks analüüsida maksete sisu ja vastavust kliendi põhitegevusele. Samuti peavad krediidasutused rakendama meetmeid elektroonilisi teenuseid tarbivate klientide regulaarseks (vähemalt kord aastas) isikuandmete kontrollimiseks ja uuendamiseks, et vältida teenuste tarbimist isikute poolt, kes ei ole identifitseeritud.

6. osa “Tunne oma klienti” põhimõtte rakendamine

- 6.1 Finantseerimisasutus on kohustatud rakendama põhimõtet “tunne oma klienti” kõikides tema poolt osutatavates tehingutes klientidega, et adekvaatselt hinnata kliendi poolt sooritatud tehingute vastavust tema põhitegevuse ja/või maksetavadega.
- 6.2 Otsustamaks, kas tegemist on kahtlase või ebahariliku tehinguga, peab finantseerimisasutus pöörama erilist tähelepanu kliendi ja tema majandustegevuse tundmisele. Asjaolud, mis ühe kliendi puhul on kahtlased või ebaharilikud, võivad teise puhul kuuluda täiesti normaalse (äri)tegevuse juurde.
- 6.3 Nii kliendisuhete loomisel kui ka tehingute tegemisel tuleb tähelepanu pöörata sellele, kas see toimub kliendi elu- või asukohajärgses kontoris. Kui tegemist ei ole tavapärase käitumisega, siis tuleb kindlasti huvi tunda selle vastu, miks ei ole pöördutud asukohajärgse kontori poole.
- 6.4 Finantseerimisasutus peab hindama kliendi tehingute ja toimingute sisu ja eesmärgi oma üldise töökogemuse põhjal, selgitamaks tehingu või kasutatavate vahendite võimalikku seotust rahapesuga või muu süüteoga. Samuti peab olema tagatud töötajate vastavasisuline instrueerimine ja kooolitus.
- 6.5 Maksukuritegude tulemusel toimunud vara muundamist, üleandmist või õigustoimingute sooritamist tuleks rahapesu tõkestamisel käsitleda sarnaselt kõigi varavastaste kuritegudega. Seega tuleb kontrollida, kas maksude tagastused ja muud võimalikult sellega seonduvad liikumised klientide kontodel on vastavuses nende tegevuse profiiliga ja ulatusega.
- 6.6 RPTS § 11 lg. 4 lubab finantseerimisasutustel keelduda tehingu sooritamise, kui isik hoolimata sellekohastest nõudmistest, ei esita tehingu objektiks olevate vahendite legaalsel päritolu tõendavaid dokumente.

7. osa Sisemised turvameetmed

- 7.1 Finantseerimisasutuses tuleb vastavalt RPTS § 13 koostada sisemised turvameetmed, mis peavad sisaldama konkreetseid tegutsemisjuhiseid kahtlaste ja ebaharilike tehingute tuvastamiseks kõigis tegevusvaldkondades. Sisemised turvameetmed ja tegevusjuhised peavad sisaldama kahtlaste ja ebaharilike tehingute kirjeldusi.

- 7.2 Töötajate tegevusjuhendid peavad sisaldama juhiseid tehingute tegemisest või teenuste osutamisest keeldumiseks vähemalt järgmisteks juhtumiteks:
- tekib põhjendatud kahtlus, et klient ei tegutse enda nimel;
 - tekib põhjendatud kahtlus, et tehingu objektiks olev raha on omandatud kuritegelikul teel;
 - kliendi tahteavaldus ei ole selgelt väljendatud;
 - klient viibib nähtavalt otsustusvõimetus seisundis.
- 7.3 Finantseerimisasutuse töötajate ametijuhendites peab olema sätestatud kohustus teavitada kontaktisikut kahtlastest või ebaharilikest tehingutest.
- 7.4 Kahtluse korral peab finantseerimisasutus kontrollima vara legaalselt päritolu enne lepingu sõlmimist/tehingu sooritamist. Tehingu aluseks oleva vara ebaseadusliku päritolu kahtluse korral tuleb sellest teavitada Rahapesu andmebüroo kontaktisikut.
- 7.5 Finantseerimisasutusel tuleb registreerida ja analüüsida kõiki temapoolseid tehingute sooritamise keeldumise juhtumeid ning säilitada vastavaid üksikasju vähemalt viie aasta jooksul.
- 7.6 Finantseerimisasutuse sisemised protseduurireeglid ja töötajate ametijuhendid peavad sätestama nõudeid, mille kohaselt töötajatel on keelatud informeerida kliente (ja nendega võimalikult seotud isikuid) nende kohta koostatud raportitest kahtlaste või ebaharilike tehingute kohta.

8. osa Andmete säilitamine

- 8.1 Kliendi identifitseerimise andmeid ja muud informatsiooni kliendisuhete arengu kohta tuleb säilitada vastavalt RPTS § 12 vähemalt viis aastat pärast kliendisuhete lõppemist nii, et hilisema uurimise käigus oleks nende andmete alusel tuvastatavad konto omanik ja tehinguandmed.
- 8.2 Tehinguandmete osas peab olema võimalik välja selgitada:
- vahendite päritolu (eeldusel, et see tuvastati tehingu tegemisel);
 - vahendite laekumise viis, näiteks: kas sularahas, tšekiga või muul viisil;
 - vahendite edasine kasutamine, näiteks: sularaha väljamaks, teenuste eest tasumine, makse sooritamine jne;
 - vahendite edasise kasutamise korralduse esitanud isik
 - kliendi kontolt tehtud makse saaja isik.
- 8.3 Investeermisteenuste osas tuleb eraldi säilitada informatsiooni maakleri või vahendaja ostu- ja müügi korralduste, tehingukorralduste registri, maksejuhiste ja –kinnituste kohta, tehingute osas peetud kirjavahetuse ja muu suhtlemise kohta.

- 8.4 Investeermisteenuste osas tuleb eraldi säilitada informatsiooni kliendi ja tema varandusliku seisuga hindamise kohta, vahendite laekumise ja päritolu, tehingu teiste osapoolte nimede ja aadresside kohta, investeeringute koosseisu, hinna, väärtuse ja muude seonduvate üksikasjade kohta.
- 8.5 Kindlustusteenuste osutamisel tuleb säilitada andmeid kliendi varandusliku seisuga, tema vajaduste ja temaga sõlmitud lepingute kohta, sh. detailid maksmise meetodi ja hüvitiste kohta, teenuse müügi järgsed dokumendid, mis on seotud lepinguga kuni lepingu lõpuni, lepingu lõpetamisega seotud asjaolude ja nõuete rahuldamise kohta.
- 8.6 Finantseerimisasutus peab oma sisereeglites sätestama andmete arhiveerimise ja säilitamise korra, et rahapesukuritegude uurimine saaks toimuda võimalikult efektiivselt. Kui andmete säilitamise tähtaeg hakkab lõppema, tuleb jätkuvalt säilitada kõiki uurimisel olevate kaasustega seotud andmeid, kuni vastavate kaasuste menetlemine on lõppenud.
- 8.7 Kui klient on mitme ühte gruppi kuuluva finantseerimisasutuse klient, siis piisab, kui tema isikusamasuse tuvastamist toetavaid kaasajastatud andmeid säilitatakse ühes sellesse gruppi kuuluvas finantseerimisasutuses, eeldusel, et vajaduse korral on kõik vajalikud andmed kättesaadavad ka teistele grupi liikmetele ja uurimisorganitele.
- 8.8 Tehingute andmeid tuleb säilitada kõikides finantseerimisasutuses, mis on olnud tehingu algatajaks, vahendavaks või vastuvõtjaks pooleks või tehinguga või toiminguga muul viisil seotud.
- 8.9 Erinevates riikides asuvad kontserniettevõtjad peavad seejuures rakendama neid rahapesu tõkestamise ja andmete säilitamise reegleid, mis on kasutusel kontserni emaettevõtjas, või kõige rangema vastavasisulise seadusandlusega riigis. Kui mõni kontserni liige eraldub, tuleb lahendada ka rahapesu tõkestamise reeglite alusel säilitatava informatsiooniga seotud küsimused.

9. osa Tegevus rahapesukahtluse korral

- 9.1 Kui suhetes kliendiga ilmnevad asjaolud, mis on ebaharilikud või mille puhul tekib rahapesukahtlus, tuleb sellest viivitamatult teatada finantseerimisasutuse juhi poolt määratud rahapesu andmebüroo kontaktisikule, kes otsustab informatsiooni edastamise Rahapesu andmebüroole. Info edastamine võib toimuda suuliselt, kirjalikult või elektrooniliselt. Kui teade edastatakse suuliselt, korratakse seda hiljemalt järgmise tööpäeva jooksul kirjalikult. Rahapesu andmebüroo⁹ asub Siseministeeriumi haldusalas ning on Politseiameti struktuuriüksus.
- 9.2 Klienti (nagu ka tema esindajat ja muid seotud isikuid), kelle kohta olevast kahtlusest rahapesu andmebürood informeeritakse, ei tohi sellest teavitada.
- 9.3 Iga üksiku kahtlase või ebahariliku juhtumi tausta tuleb uurida nii palju kui võimalik. Tehingu üksikasjad tuleb fikseerida ning ilmnenu asjaolusid analüüsida, et selgitada

⁹ Rahapesu andmebüroo telefoni nr on juhendi kehtestamise ajal 6123 202

sagedamini esinevate tehingute tüüpilisemaid tunnuseid. Peamised valdkonnad, millele tuleb kahtlaste ja ebaharilike tehingute analüüsimisel tähelepanu pöörata:

- Mis toimingute, tehingute või muude asjaolude juures kahtlust äratas? Kas saab väita, et finantseerimisasutus tõesti tunneb seda klienti või on tema kohta lisaandmeid vaja?
- Kas kliendi või tema esindaja identifitseerimine tehingu või toimingu läbiviimisel toimus ettenähtud korras? Kas seejuures esitati kogu vajaminev informatsioon või tuli andmeid juurde küsida või muudmoodi täpsustada?
- Kas kahtlaste toimingute ja tehingute puhul esineb korduvaid ilminguid?

- 9.4 Rahapesu andmebüroo kontaktisikuga konsulteerides peaks ilmnenema, kas tegemist on tõesti ebahariliku või kahtlase toiminguga või tehinguga. Tavapärasest käitumisest erinev tegevus ei pruugi olla automaatselt kahtlane. Ebaharilike toimingute ja tehingute selgitamisel on oluline välja tuua kõik asjaolud, millel võib antud olukorraga mingisugunegi seos olla. Kui isiku tegevus ei ole vastavalt sisemistele protseduurireeglitele täielikult kvalifitseeritav sellise tegevusena, millest tuleb rahapesu andmebüroole teatada, tuleb kliendi edaspidine tegevus võtta kõrgendatud tähelepanu alla. Rahapesu andmebürood tuleb teavitada kohe, kui tekib põhjendatum kahtlus kliendi käitumise suhtes.
- 9.5 Finantseerimisasutuse juhi või kontaktisiku poolt rahapesu kahtlusest rahapesu andmebüroole teatamata jätmine või ebaõigete andmete esitamine on kriminaalkorras karistatav karistusseadustiku § 396 kohaselt.
- 9.6 Kuigi finantseerimisasutuse töötajad on enamasti lepinguliselt seotud ametisaladuse hoidmise kohustusega, ei vastuta RPTS § 17 kohaselt finantseerimisasutuse juhid ja töötajad tehingu sooritamata jätmisest või mittetähtaegsest sooritamisest tuleneva kahju eest, mis tekitatakse kliendile seoses rahapesu kahtlusest rahapesu andmebüroole teatamisega. Samuti ei vastuta nad lepinguga sätestatud konfidentsiaalsusnõude rikkumise eest, mis tekkis rahapesu kahtlusest andmebüroole teatamisest.
- 9.7 Tulenevalt RPTS § 15 lg. 2 kohaselt võib rahapesu andmebüroo põhjendatud rahapesukahtluse korral tehingu peatada või sätestada piirangud kontrol olevate vahendite kasutamiseks kuni kaheks tööpäevaks. Rahapesu andmebüroo kirjaliku taotluse alusel peavad finantseerimisasutused andma talle ka muud rahapesukahtlusega seotud informatsiooni.